

ПРОУЧВАНЕ НА ЗАЕМАНЕТО НА КНИГИ ОТ ДЕТСКИЯ ОТДЕЛ В ШУМЕНСКАТА РЕГИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19

Виолина Годорова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Настоящият доклад е част от емпирично изследване към дисертационен труд на тема „Библиотеките и детското четене“, проследяващо читателските тенденции при заемането на книги в Детския отдел към Шуменската регионална библиотека „Стилиян Чилингиров“ през двегодишен период на социална изолация. Участници в изследването са деца и ученици до единадесетгодишна възраст, регистрирани в библиотеката. В доклада е представен подробен анализ, обхващащ четири месеца от първата пандемична година през целия времеви обхват на изследването.

Ключови думи: проучване, четене, ранно детство, пандемия.

Въведение

Пандемията от COVID-19 рефлектира върху всички аспекти на социалния, икономическия и културния живот и постави на изпитание готовността и решимостта на институциите да предложат адекватни мерки в отговор на кризата. В тази нова ситуация се озоваха и националните библиотеки в Европа. Те трябваше спешно да реорганизират работата си, да приоритизират услугите си и да преформулират стратегиите си за комуникация с потребителите.¹ През 2022 г. Шуменската регионална библиотека „Стилиян Чилингиров“ посрещна своята стогодишнина. Вековното ѝ съществуване като депозитна обществена библиотека бе отбелязано с редица инициативи, които отсъстваха от културния и обществения живот по време на двете предхождащи години на социална изолация. Отражението върху малките читатели на библиотеката през тези месеци на изолация е основният мотив, засегнат в настоящия доклад.

Епидемията от COVID-19 внесе нови предизвикателства и промени в образователната и културната сфера, които имат важно влияние върху предпочитанията и интересите на децата към книгите и четенето. Безпрецедентното разпространение на

COVID-19 и изолацията на хората подчертаха важноста на четенето като ключов инструмент за повишаване на културните и образователните познания. Въпреки че четенето винаги е било съществен елемент, пандемията ни напомни за неговата неизменна роля. Представеният доклад, като част от емпирично изследване, е с цел и задача да проследи и обобщи посещаването на библиотеката от деца и ученици до 11 години, тенденциите в заемането им на книги и техните предпочитания при четене. Данните, проучени и изследвани във връзка с това, са отнесени към активните читатели на Детския отдел към Регионална библиотека „Стилиян Чилингиров“ – Шумен. Времевият обхват на изследването е две години и макар да е кратък от социологическа гледна точка, е достатъчен, за да се направят концептуални заключения за тези тенденции.

Неочакваната световна пандемия, обявена през март 2020 г., е своеобразното начало на това проучване, като авторът приключва с него през декември 2021 г. Това изследване не само предоставя важна информация за тенденциите при заемането на книги и четенето сред деца и ученици, но също така придобива по-голямо значение поради факта, че се провежда в период на голяма промяна в световната обстановка и начина на живот на хората. Според автора изследването има потенциал да допринесе за разбирането на тези промени и да предостави полезна информация за планиране на бъдещи образователни и културни инициативи в Детския отдел към Шуменската библиотека.

Методология на изследването

Методиката на изследването се базира на общонаучните методи на анализа и синтеза, като са проучени релевантни източници. За постигането на поставената цел са разгледани и анализирани предимно вътрешни административни и документални източници. Основните количествени и качествени методи, използвани в изследването, са статистически данни по месеци, осигурени от годишната документация на институцията. Тези данни са ключов инструмент за прозрачно управление, в качеството ѝ на подизпълнител на разпоредбите на Министерството на образованието и науката. От съществено значение за реализирането на това емпирично изследване са личните наблюдения през периода на неговото провеждане. В настоящия доклад подробно са анализирани статистическите данни, включващи четири месеца от първата пандемична година през целия времеви обхват на изследването, изготвени от методическия отдел към Шуменската регионална библиотека,

както и личните наблюдения на автора за четенето в детска възраст през периода на изследваните „нетрадиционни“ месеци.

Изложение

Настоящото проучване използва статистически данни, събрани през двегодишния пандемичен период, за да изследва каква е честотата на заемане на книги, какви жанрове книги се предпочитат и какъв е броят на книгите, които децата връщат навреме. Работата на библиотеките в дистанционен режим придоби огромно значение, защото се реализира в новите условия и с помощта на съвременните информационни технологии. Въпреки промените в образователната система през последните две години, броят на книгите, които децата връщат навреме, остава на същото ниво. През очертания период от две години са анализирани предпочитанията за четене на деца и ученици до 11 години. Авторът изследва какъв вид книги предпочитат децата и какво ги мотивира да четат. Децата, които имат предварителни познания по дадена тема, има по-голяма вероятност да изберат книга на тази тема. Също така децата предпочитат да четат книги, които имат илюстрации и са лесни за четене. Представени са обобщените данни от изследваните месеци и са изведени заключения за тенденциите в заемането на книги и четенето сред деца и ученици до 11 години в периода на пандемията от COVID-19. Резултатите показват, че има увеличение в заемането на книги, особено през периода на пандемията, когато децата търсят алтернативни начини за забавление и обучение. Децата предпочитат книги, които са забавни и интересни, но също така представят истории и образователен аспект. Жанровете, които се заемат най-често, са научна фантастика, приключенски и мистериозни романи. Тези резултати могат да помогнат на педагозите и библиотекарите да разберат как да мотивират децата да четат повече и какви книги да им предлагат.

Мисията на книгата е да служи за запазване и предаване на знанията, опита и художествените ценности на човечеството. Но тя е и резултат от човешка потребност, която трябва да бъде подбуждана и възпитавана, а това е възможно само при общуване с книгата [1]. Заемането на книги от деца и ученици до 11 години, които са читатели на Детския отдел, е нараснало през последните две години, особено през периода на пандемията от COVID-19. Според библиотекарите има нужда от повече усилия, за да се стимулира интересът на децата към четенето и да се осигури подобра образователна среда, която да ги подкрепя в техния литературен път. Важно е да се отбележи, че родителите и

възпитателите играят решаваща роля в стимулирането на интереса на децата към четенето. Те могат да им предоставят подходящи книги и да им посветят време за четене и обсъждане на историите. Освен това родителите могат да посетят заедно с децата библиотеки и книжарници, за да им помогнат да изберат книги, които отговарят на техните интереси и възраст. От значение е да се насърчават различните форми на четене, като например комикси, графични романи и електронни книги. Тези форми на четене могат да бъдат по-достъпни и забавни за децата, които не са толкова мотивирани да четат традиционни книги. Препоръчително е да се поощрява четенето като начин за развитие на критичното мислене и разбиране на света около нас. Четенето може да помогне на децата да развият емпатия, креативност и въображение, както и да разширят своите познания за различни теми и култури. Заемането на книги от деца и ученици до 11 години е от решаващо значение за техния литературен път и общообразователно развитие. В училищата трябва да има достъп до богати библиотеки с книги за всички възрасти и интереси, както и училищни програми, които поощряват четенето. В днешния век на „книжен бум“ в съвременното информационно общество, когато значението на писмената реч неимоверно много нарасна, въпросът за успешното ѝ овладяване от детето е изключително важен и актуален [2]. Технологичната ера може да бъде използвана за насърчаване на четенето, като се предоставят електронни книги и други ресурси за четене онлайн. Това може да бъде особено полезно за деца, които имат трудности с четенето на традиционни книги.

Не трябва да забравяме, че четенето е полезно не само за образованието и развитието на децата, но и за тяхната емоционална и социална адаптация. Книгите им помагат да разберат и да се справят с различни емоции и проблеми, да разширят своя свят и да се научат да съжителстват с други хора и култури. Съществено е да се подчертае, че четенето не е необходимо само за развитието на грамотността и успеха в училище, но и за личното и професионалното развитие в бъдеще. Четенето помага на децата да развият креативността, критичното мислене, проблемното решаване и комуникационните умения, които са ключови за успешната им кариера. Затова основите на любовта към четенето трябва да се поставят още в ранна възраст и да се насърчава четенето като постоянен и задължителен елемент в живота на децата. Създаването на култура на четенето в дома, училището и обществото може да има дълготрайни положителни

ефекти върху бъдещето на децата и на обществото като цяло. За да се постигне това, е важно на децата да се предоставят разнообразни и интересни книги, които да ги мотивират да четат. Това може да се постигне чрез създаване на добре оборудвани библиотеки в училищата и градските квартали, където децата да могат да намерят книги за всякакъв вкус и възраст. От значение е да се използват съвременни технологии, като електронни книги и аудиокниги, за да се улесни достъпът на децата до книги и да се насърчи четенето. Като възрастни, ние сме отговорни да бъдем пример за децата в нашето отношение към четенето. От първостепенна важност е да изпълняваме своята роля като родители, учители, библиотекари и общество, за да създадем постоянен интерес към четенето и да подготвим децата за успешната им бъдеща кариера и живот.

Четенето е ключов елемент за развитието на децата. Подтикването към четене като постоянна активност в живота на децата е продължение на създадената култура на четенето в дома, училището и обществото. Когато децата развият любов към четенето, те ще имат по-добро разбиране на света около себе си и ще бъдат по-успешни и удовлетворени в живота си. Като цяло четенето е важно не само за развитието на езиковите умения на децата, но и за тяхното критично мислене и представяне на света. Чрез четенето децата научават нови неща за различни култури и науки, което може да им помогне да развият своята креативност и въображение. Освен това четенето има положителен ефект върху психическото здраве на децата. То им помага да се избягат от стреса и да се отдадат на нещо позитивно и успокояващо. В същото време четенето им помага да развият своята емоционална интелигентност и да научат да се идентифицират с различни герои и образи. Децата по принцип са любознателни. В първите години от живота им мама и татко са до тях и задоволяват тяхното любопитство, но рано или късно децата ще напуснат дома и ще останат без родителския менторинг. Оттам нататък техният мироглед ще бъде изграждан предимно от заобикалящите ги приятели, интернет и телевизия. Но има нещо, което вие като родители можете да дадете на своето дете. Нещо, което е в основата на прогреса на западната цивилизация, а именно книгите. Книгите са давали на хората не просто информация или забавление, но и чувството за единичност и цел. Сплотявали са хората и най-вече са ги снабдявали с интелектуални инструменти, необходими им да се изправят лице в лице с безмилостния и несигурен свят [3]. Затова е важно да се продължава насърчаването

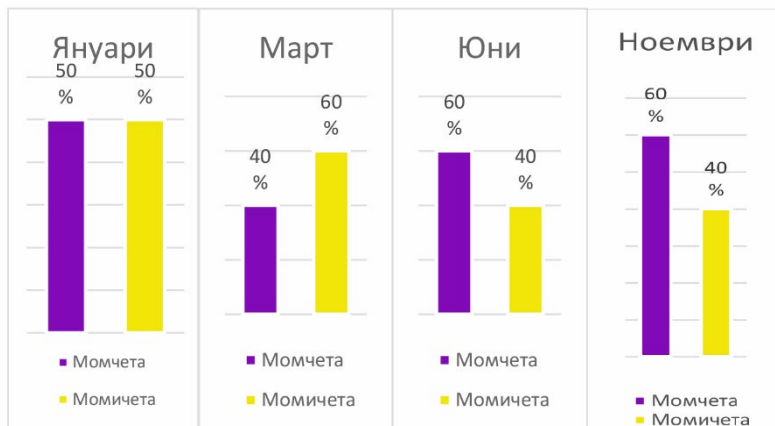
на четенето като ключова активност в живота на децата. Това може да се постигне чрез създаване на разнообразни материали за четене, организиране на клубове за четене и литературни събития и подпомагане на интереса на децата към четенето. За да се подобри четенето на децата, е важно да се изберат подходящи книги за тяхната възраст и ниво на четене. Не всички книги са подходящи за всички деца, поради което е необходимо да се имат предвид индивидуалните им нужди и интереси. В училище може да се използват различни методи за избор на книги, като например тестове за ниво на четене или обратна връзка от самите деца. В домашна среда родителите могат да се консултират с библиотекари или да търсят информация онлайн за книги, които биха били подходящи за техните деца. Важно е да се има предвид, че четенето на различни жанрове и стилове помага на децата да развият разностранен интерес към книгите и да разширят своя кръгзор.

Развиването на любовта към четенето е от решаващо значение за успешното обучение и бъдещата кариера на детето. Книгите предлагат на децата не само забавление и развлечение, но и развиват техните умения за мислене, комуникация и социални взаимодействия. Четенето може да помогне и за развиването на социалните умения на децата. Когато децата четат книги, те се идентифицират с героите и се учат как да се справят с различни социални ситуации. Научават как да бъдат емпатични и да разбират по-добре другите хора. Нещо повече, четенето е една от най-ценните форми на развлечение за децата. Книгите имат силен емоционален ефект върху читателя, като го карат да се усмихва, да съпреживява и да се замисля за живота и света наоколо. Това може да доведе до повишаване на неговото настроение и усещане за удоволствие. Ние като библиотекари можем да помогнем на нашите читатели да развият любовта си към четенето, като им предоставяме достъп до книги и ги насърчаваме да четат. Можем да ги въведем в различни жанрове книги и да ги насърчаваме да споделят своите впечатления и мисли за това, което четат. Това ще им помогне да се почувстват свободни да изразят себе си и да развият своите социални умения. Нещо повече, четенето е много важна активност, която има дълбок и дълготраен ефект върху живота и кариерата на децата.

В днешно време, когато децата имат лесен достъп до различни електронни устройства, четенето на книги може да изглежда като нещо от миналото. Все пак не трябва да забравяме колко важно е да създадем култура на четенето сред нашите деца. Един от

основните аргументи в полза на четенето е, че то може да насърчи децата да станат по-интелигентни. Когато децата четат, те развиват своята умствена гъвкавост, като се учат да мислят логично и аналитично. Четенето им помага да изградят по-широк кръгзор и да развият своята креативност. Една от ключовите стратегии е да се избират книги, подходящи за възрастта и интересите на децата. Това ще ги мотивира да продължат да четат и да се забавляват, докато развиват въображението си и културната си осведоменост. В същото време е важно децата да се насърчават да четат различни жанрове, като фантастика, наука, приключения и др., за да се развият в различни направления. В подкрепа на по-горе написаното авторът предоставя част от табличното изражение на изследвания двегодишен период. Данните са за заеманите книги от активни читатели във възраст от 0 до 11 години, както и за разделението по полов признак на ползвателите на библиотечни услуги. Тенденциите илюстрират четири месеца през 2020 г., като е включено и началото на пандемията, и се отнасят единствено за читателите на Детския отдел към Шуменската библиотека.

Не се наблюдават съществени разлики в интереса към четенето между момчета и момичета. В процентно отношение заетата литература е поравно между момчетата и момичетата. През март от началната за изследването 2020 г. процентите са 40 на 60 в полза на момичетата. През юни и ноември същата година мъжкият пол е доминантният при заемането на книги.

Фиг. 1. Данни за заемането на книги по полово разграничение в читалнята на Детския отдел през ключови месеци от 2020 г.

Таблица 1. Данни за посещенията в читалнята на Детския отдел през ключови месеци от 2020 г.

Посещения в читалня за деня - м. ЯНУАРИ '2020			Посещения в читалня за деня - м. МАРТ '2020			Посещения в читалня за деня - м. ЮНИ '2020			Посещения в читалня за деня - м. НОЕМВРИ '2020		
Дата	в читалня	Общо	Дата	в читалня	Общо	Дата	в читалня	Общо	Дата	в читалня	Общо
		0	2020-03-02	31	42	2020-06-01	34	34	2020-11-02	33	33
		0	2020-03-03	27	34	2020-06-02	26	26	2020-11-03	38	38
2020-01-01		0	2020-03-04	22	34	2020-06-03	29	29	2020-11-04	37	37
2020-01-02	20	33	2020-03-05	23	32	2020-06-04	32	32	2020-11-05	43	43
2020-01-03		0	2020-03-06		0	2020-06-05		0	2020-11-06		0
2020-01-04	45	76	2020-03-07	26	40	2020-06-06	51	51	2020-11-07	41	41
брой	65	109	брой	129	182	брой	172	172	брой	192	192
2020-01-06	17	27	2020-03-09	28	37	2020-06-08	32	32	2020-11-09	36	36
2020-01-07	26	38	2020-03-10	21	35	2020-06-09	39	39	2020-11-10	42	42
2020-01-08	29	45	2020-03-11	31	38	2020-06-10	26	26	2020-11-11	34	34
2020-01-09	21	32	2020-03-12	19	25	2020-06-11	29	29	2020-11-12	31	31
2020-01-10	20	32	2020-03-13	24	30	2020-06-12	33	33	2020-11-13	33	33
2020-01-11	37	61	2020-03-14		0	2020-06-13	47	47	2020-11-14	39	39
брой	150	235	брой	123	165	брой	206	206	брой	215	215
2020-01-13	16	23	2020-03-16		0	2020-06-15	31	31	2020-11-16	29	29
2020-01-14	23	35	2020-03-17		0	2020-06-16	38	38	2020-11-17		0
2020-01-15	18	26	2020-03-18		0	2020-06-17	34	34	2020-11-18		0
2020-01-16	28	41	2020-03-19		0	2020-06-18	36	36	2020-11-19		0
2020-01-17	26	45	2020-03-20		0	2020-06-19	27	27	2020-11-20		0

Анализирайки таблицата, можем да направим следните наблюдения относно тенденциите в детското четене. При сравняването на данните преди и по време на пандемията, забелязваме следните тенденции: увеличаване на интереса към четенето у децата по време на пандемията. За много деца, прекарващи повече време вкъщи, книгите станаха източник на развлечение, утеха и информация. Повишен интерес към определени жанрове книги, като фантастика, приключенска литература и научна фантастика. Това може да се обясни с желанието на децата да избягат от реалността и да се потопят във вълшебни светове.

През януари 2020 г. читалнята на Детския отдел има средно 112 посещения на ден, а общият брой посещения за месеца е 615. На 2 март има 31 посещения, но посещенията намаляват значително и след това не се отчитат посещения до края на месеца. Забелязва се засилено ползване на електронни книги и онлайн платформи за четене. Ограниченията на движението и затварянето на библиотеките насочиха децата към алтернативни начини за достъп до книги чрез електронни формати. Общият брой посещения за март е 347, което е много по-малко в сравнение с януари. Важно е да отбележим, че през март 2020 г. са въведени мерки за ограничаване на контактите и затваряне на обществените места, което обяснява намаляването на посещенията в читалнята. След това, с постепенното отпускане на рестрикциите, броят на посещенията се увеличава през юни и ноември, но не достига нивата от януари. По време на пандемията се наблюдава различен ефект върху интереса към четенето според възрастовите групи. По-малките деца имат по-голямо желание да четат и да разглеждат илюстрации, докато по-големите деца се насочват към по-сложни и дълги текстове. На 1 юни 2020 г. например има 34 посещения, а посещенията през целия месец се поддържат на сравнително пониско ниво. Общият брой посещения за месеца е 913, което е съществено повече в сравнение с януари и март. На 2 ноември 2020 г. има 33 посещения, а през целия месец броят на посещенията се поддържа на подобно ниво. Общият брой посещения за месеца е 436, което е повече в сравнение с януари и март, но по-малко в сравнение с юни. Семейната подкрепа, наличието на книги в дома и виртуалните среди играят важна роля за поддържането на интереса на децата към четенето по време на пандемията.

Изводи

Въпреки че заемането на книги от деца и ученици до 11 години е нараснало през последните две години в Детския отдел към Шуменската библиотека, има нужда от повече усилия, за да се стимулира интересът им към четенето. Една от възможностите е да се въведат нови и забавни начини за привличане на децата към книгите. Например да се използват технологии като интерактивни книги и аудиокниги, които да представят историите по по-интересен начин. Освен това библиотеките могат да предложат програми, като креативни работилници и литературни клубове, за да мотивират децата да четат и да обсъждат книги заедно с други деца. Важно е също да се обърне внимание на образователната среда, в която децата четат. Например училищата могат да предоставят по-добре оборудвани библиотеки и да инвестират в разнообразни книги, които да задоволят интересите и нуждите на различните възрастови групи. Също така училищата могат да насърчават четенето като част от образователния процес, като предоставят повече време за свободно четене и избиране на книги. Необходимо е да продължим да насърчаваме четенето и да се ангажираме с подобряването на образователната среда, за да гарантираме, че децата имат достъп до качествени книги и мотивация за четене през целия си учебен път и след него. За да го постигнем, е необходимо да работим заедно като общество с цел да създадем култура на четенето и да насърчаваме децата да четат редовно.

Заклучение

В заключение, изследванията през последните две години, във времето на пандемията от COVID-19, показват, че децата и учениците до 11 години проявяват значителен интерес към четенето. Увеличението на заемането на книги отразява тяхната потребност и желание да намерят алтернативни начини за забавление и обучение в Детския отдел на Шуменската библиотека. Четенето играе важна роля в техния живот и им помага да открият нови светове чрез литературата. Времето на пандемията донесе промени в образователната система, но въпреки това децата се ангажират с книги и запазват тази активност. Изборът на жанрове, като научна фантастика, приключенски и мистериозни романи, отразява техния интерес към вълшебството на фантазията и откриването на нови приключения. Въпреки положителните тенденции съществува необходимост от по-голяма подкрепа и мотивация, за да се гарантира, че децата четат редовно и отдават значение на

важността на връщането на книгите навреме. За да стимулираме интереса на децата към четенето, е важно да им предоставим образователна среда, която ги подкрепя. Необходимо е библиотеките да разполагат с добре оборудван фонд, който предлага разнообразие от книги, отговарящи на интересите и нуждите на децата от различни възрастови групи. Подкрепата на родителите, възпитателите и библиотекарите е от съществено значение, те могат да помогнат на децата да изберат подходящи книги, да отделят време за четене и да обсъждат прочетеното с тях. За да укрепим любовта на децата към четенето и да гарантираме, че тя ще продължи и в бъдеще, трябва да продължим да подкрепяме и стимулираме тяхната четяща активност. Книгите са ключ към знания, въображение и развитие, което прави четенето от съществено значение за растежа и успеха на децата. Посветеността и ангажираността на родителите, учители и обществото като цяло са необходими, за да изградим поколение, което цени и практикува четенето като важна част от своето ежедневие.

Бележки

¹ Георгиева, Н. Инициативи и мерки на национални библиотеки, 2020. https://nationallibrary.bg/wp/wp-content/uploads/2021/06/Biblioteka_br3_2020.pdf (видяно на 7.06.2023 г.).

References/Литература

1. **Parijkova, L.** Dobri praktiki za chitatelska kompetentnost pri detsa i uchenitsi. Sofia: Za bukвите – O pismeneh, 2013.

[Парижкова, Л. Добри практики за читателска компетентност при деца и ученици. София: За буквите – О писменехъ, 2013.]

2. **Daskalova, F.** Rannoto chetene i podgotovkata za uchilishte. Vlagoevgrad: YuZU „Neofit Rilski“, 2007.

[Даскалова, Ф. Ранното четене и подготовката за училище. София: ЮЗУ „Неофит Рилски“, 2007.]

3. **Rusinov, Ya.** Vechnite printsiipi zad uspeshното dete. Kak da vazpitame otgovorno i predpriemchivo dete. Sofia, 2020.

[Русинов, Я. Вечните принципи зад успешното дете.

Как да възпитаваме отговорно и предприемчиво дете. София, 2020.]

За автора

Виолина Тодорова е библиотекар в Регионална библиотека „Стилиан Чилингиров“ – Шумен. Докторант в УниБИТ – София, катедра „Библиотечни науки“, докторска програма „Книгознание, библиотекознание и библиография“, с научен ръководител доц. д-р Любомира Парижкова. **За контакт с автора:** vili2515ivi@gmail.com

RESEARCH OF BOOK BORROWING FROM THE CHILDREN'S DEPARTMENT IN THE SHUMEN REGIONAL LIBRARY DURING THE PANDEMIC

Violina Todorova

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: This paper is part of an empirical study for a dissertation on “Libraries and Children’s Reading”, tracking reading trends in book borrowing at the Children’s Department of the Shumen Regional Library “Stiliyan Chilingirov” during a two-year period of social isolation. Participants in the study were children and students up to eleven years of age registered in the library. The report presents a detailed analysis containing four months from the first pandemic year throughout the time span of the study.

Keywords: research, reading, early childhood, pandemic.

About the Author

Violina Todorova is librarian at the Regional Library “Stiliyan Chilingirov” – Shumen. PhD student at the University of Library Studies and Information Technologies – Sofia, Department of Library Studies, PhD program “Book Science, Library Science and Bibliography”. Scientific supervisor Assoc. Prof. Lubomira Parijkova, PhD.

To contact the Author: vili2515ivi@gmail.com